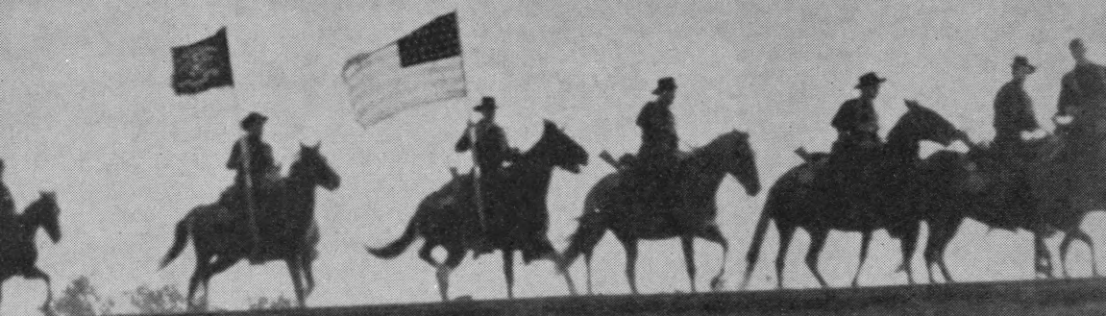

THE OLD WRANGLER RIDES AGAIN

ET INTERVIEW VED AXEL MADSEN

„Hver gang jeg laver en film, siger folk: „Dér har vi den gamle senile John Ford igen,“ men hvad bryder jeg mig om det.“

John Ford var indbegrebet af ophidsende mangel på elegance: baseball-hue, corduroysjakke over en sort skjorte, alt for brede bukser og gamle tennissko. Han strøg ind i sit „Metro Goldwyn Mayer“-kontor med to ondt udseende hunde foran sig. Den dristigste af de tre grå-nede sekretærer for frem og fangede hundene ind, mens de to andre pressede ryggen op mod væggen for at gøre vejen fri for den rask fremstormende skikkelse.

Ford satte sig ned i sit inderste kontor, og hans ældste sekretær skød et mægtigt krus dampende varm kaffe i hænderne på ham. Han drak støjende, tændte en cigar, smed tændstikken på må og få i retning af askebægeret og gjorde opmærksom på, at han på ingen måde var interesseret i at deltage i lange diskussioner om, hvilken betydning western-genren vel kan have.

„Man bliver anset for at være et uvidende fæ, hvis man kan lide westerns,“ brummede han, „men er det mere intelligent at foretrække film om sex og forbrydelser, om gale mennesker og narkotikavrag? Jeg er ikke meget for at snakke om mit eget arbejde, men det er på tide, at der er nogen af os, som lader være med at gemme sig i porten, når emnet bliver diskuteret. Det er på tide, vi lukker munden op.“

Ford er en tynd gammel mand, der kæderyger sine cigarer så indædt som nogen Churchill. Han er 70 og går med stærke briller og en sort klap for sit blinde venstre øje. Han ser så dårligt med sit raske øje, at han må holde det, han læser, helt tæt op til ansigtet. Han har så svært ved at høre, at man er nødt til at råbe til ham, og så råber han selv igen. Når han glammer ordrer til sine medarbejdere, adlyder de ham med respekt, men de smiler samtidig usikkert, for de er aldrig helt på det rene med, om han holder dem for nar.

Det er let nok at blive holdt for nar af en mand som John Ford. Sidste vinter arrangerede filmafdelingen på University of California i Los Angeles (UCLA) sammen med „The Directors' Guild of America“ en John Ford-aften. UCLA's Royce Hall var overfyldt og „Diligence“ skaber i fineste form; han gav knap nok kritikeren *Arthur Knight* og instruktøren *George Sidney* tid til at komme frem med deres spørgs-

mål. Knight var forsynet med en alenlang Ford-filmografi. Ford kiggede et øjeblik på den og sagde så: „Halvdelen af de film dér har jeg aldrig hørt om.“

Knight: „Holder De af komedier?“

Ford: „Jeg kan aldrig se en dramatisk scene uden at håbe på, at den kvindelige stjerne falder af hesten og lige ned i en kaktus.“

Knight: „*Hitchcock* siger, at skuespillere er som ler, der formes i instruktørens hænder.“

Ford: „Det nægter jeg at svare på. Der er alt for mange skuespillere til stede.“

Sidney: „Man påstår, at De optager Deres film så stramt og sparsommeligt, at de folk, der skal klippe, har så lidt at arbejde med, at de er nødt til at klippe efter Deres plan.“

Ford: „De må vist indrømme, at det er meget godt regnet ud.“

Ford har altid lavet film. Hans karriere, som selv filmhistorikere har svært ved at danne sig et nøjagtigt overblik over, omfatter 148 spillefilm, hvoraf de 80 blev til før 1930. Og midt under sin fim nr. 149 (hvis man altså har talt rigtigt) kan han så sammenfatte kunsten at lave film i få enkle sætninger.

„Når en film er bedst,“ fortæller han mig, „er den rig på handling og fattig på dialog. Når den fortæller sin historie og beskriver sine personer i en række enkle, smukke og handlingsfyldte billeder og med så lidt tale som muligt, så benytter den det filmiske medium bedst.“

Hovedtemaet i Fords produktion synes at være det enkelte menneske og tilværelsen i kamp med hinanden, en kamp, som de begge vinder, og som alene rokker ved deres medfødte ligevægt for at forædle dem. Det kortfattede er også et kendemærke ved Fords film. Der fortælles en anekdote om, at Ford engang under en indspilning fik at vide af sin producent, at han var kommet tre dage bagefter planen. Uden at fortrække en mine rev Ford et par sider ud af manuskriptet og svarede: „Så har vi halet det ind igen.“

Efter „Cheyenne Autumn“ gik Ford i gang med „Young Cassidy“, en skildring af den irske forfatter *Sean O'Casey's* stormfulde ungdom. Under optagelserne på Irland i sommeren 1964 blev Ford ramt af en indvoldsforgiftning og fløjet til Hollywood for at blive behandlet. *Jack Cardiff* gjorde så filmen færdig. Der var ingen, der hørte noget til Ford, og filmkritikerne gjorde

klar til at benytte ord som „testamente“ og „sidste værk“ i deres anmeldelser af „Cheyenne Autumn“, da en kortfattet notits i „Daily Variety“ lakonisk meddelte, at Ford var ved at forberede indspilningen af „Chinese Adventures“, en filmatisering af *Nora Lofts* førkrigsroman. Det var i november sidste år, og i dag er filmen, som nu har skiftet titel til „Seven Women“, klar til at blive sendt ud på markedet.

Selv om den alene handler om kvinder, er Fords seneste film ikke langt fra den pionerånd, fra de overbevisninger og de konventioner, som han forstår at skildre bedre end nogen anden.

I sommeren 1935 er den kinesisk-mongolske grænse et lovløst og vildt land, der domineres af røverhøvdinge og banditter. En ensom amerikansk missionsstation ligger som en fredelig enklave midt i dette ødelagte territorium. Den kønne Agatha Adams med jernviljen (*Margaret Leighton*) er missionens leder, de andre på stedet er hendes første-assistent, der beundrer hende (*Mildred Dunnock*), hendes yngste assistent (*Sue Lyon*), Pether, den eneste mandlige assistent, venlig og svag (*Eddie Albert*) og hans skræmte, gravide kone (*Betty Field*). Missionens hovedkvarter udsender en dr. Cartwright (*Anne Bancroft*), der bliver meget af et chok

for stationen. Hun er en gennemført moderne kvinde med kortklippet hår, og hendes meget ligefremme facon og kyniske livsindstilling sætter hende øjeblikkeligt i modsætning til Miss Andrews' kristne idealer.

Britiske og kinesiske flygtninge ankommer samtidig med en koleraepidemi, og kort efter vælter banditterne ind gennem missionsstationens port. Pether bliver uden videre dræbt, de hvide kvinder bliver spærret inde i et redskabskur, og stationen plyndres. Midt i alle disse rædsler skal mrs. Pether føde. Dr. Cartwright anmoder uden tøven om at komme til at tale med oprørslederen, bryder ud af skuret og forårsager en sådan opstandelse, at han bliver nysgerrig. Hun vil have sin lægetaske – og han vil have løsepenge. Han siger med grum lidenskab: „Løsepenge. Dig.“ Det er ikke til at tage fejl af meningen.

Ford driver sin film fremad i brede strøg, forsyner skikkelserne med alle dimensioner og sit vordende publikum med tredjedelens sædvanlige knuder og den forventede afslutning.

Ford er irer. Han drikker kun lidt, bander uden profane hensigter og taler med respekt om kvinder.

Ford er født i Cape Elisabeth i Maine som

John Ford under optagelserne til „Seven Women“.

den yngste af 11 børn. Han hed dengang *Sean O'Fearná*, og han begyndte sin karriere i lædervarebranchen og fik, da han var 18 år, et job i en skofabrik i Portland. I 1913 tog han vestpå for at mødes med sin ældste broder *Francis*, som allerede da både spillede i og instruerede two-reelers. Ford gik broderen til hånd og tog som han navneforandring, formodentlig af beundring for den elizabethanske skuespillerforfatter *John* („Tis Pity She's A Whore“) *Ford*.

Instruktør blev han ved et rent tilfælde, da *Francis* en dag sov over sig. Her er hans egen (meget sjældent fremsatte) redegørelse for, hvordan det gik til:

„Min broder skulle optage en western-scene, men sov over sig. Jeg var 3. assistent på filmen. Da der var gået en time, sagde produceren *mr. Bernstein* til mig: „Gør et eller andet, *Jack*, chefen kommer herover nu til formiddag.“ Jeg sagde så til *the cowboys*, at de skulle sætte sig op og ride frem mod kameraet. Chefen, det var *Carl Laemmle* (manden, der senere var med til at stifte „Paramount“, og i øvrigt en onkel til *William Wyler*), kom så, og han ville ikke gå igen. Så hviskede *Bernstein* til mig: „Find på et eller andet, *Jack!*“ Jeg sagde så til disse kvægfolk, at de skulle gøre det hele endnu en

gang, og tilføjede, at når jeg fyrede en pistol af, skulle et par stykker af dem lade sig falde ned fra hestene. De red så væk og kom derpå galoperende tilbage, frem mod kameraet. Jeg skød, og så faldt de alle sammen ned fra hestene. *Laemmle* syntes, at det var storslået, og vi blev ved på samme måde, lige indtil *Laemmle* gik til frokost. Da han nogle dage efter blev spurgt om, hvem han ville have til at instruere sin næste western, sagde *mr. Laemmle*: „Tag *Jack Ford*.“

„Hvorfor *Jack*?“

„Det ved jeg ikke. Dengang tog vi det ikke så nøje med navne.“

I årene mellem 1917 og 1925 sled *Ford* ugen rundt med rutine-westerns og lavede to virkelig bemærkelsesværdige film hen mod stumfilm-tidens slutning, „*Iron Horse*“ og „*Three Bad Men*“.

Hans beretning om de fra Broadway importerede instruktører, der skulle tage sig af lyden, er ikke meget respektfuld. Han kalder dem „queers“ (homoseksuelle), der bare frøs kameraet fast og på det nærmeste slog filmen ihjel.

Ford har vundet seks Oscars, flere end nogen anden instruktør, to for dokumentarfilm fra krigens tid og fire for spillefilm. Han fik Oscar for „*The Informer*“ i 1935, for „*The Grapes of*

Anne Bancroft og John Ford („Seven Women“).

Wrath" i 1940, for „How Green Was My Valley“ i 1941 og for „The Quiet Man“ i 1952.

„Jeg har svært ved at afgøre det selv,“ siger han, „men jeg tror nok, at jeg synes, at „Stagecoach“, „She Wore A Yellow Ribbon“ og „The Searchers“ er mine bedste westerns. Og jeg synes også, at et par mine seneste film, for eksempel „The Man Who Shot Liberty Valance“, hævder sig pænt. Det er jo ikke Oscars, det hele drejer sig om. Den udmærkelse, som man inden for min profession sætter højest, er „The New York Film Critics Award“. Den er virkelig i allerhøjeste grad fair.

Nogle af de tidligste western-stjerner, for eksempel *William S. Hart* og *Buck Jones*, var ægte western-typer, enten selv fra landet eller som født til rollerne. De var store og modige sportsfolk og ryttere, hvad man bestemt ikke må overse. Jeg har flere gange haft et glimrende samarbejde med *George O'Brien*, en fin western-skuespiller, og jeg har haft det med *Harry Carey*, der var med til at bringe den ægte *saddle tramp* op på det hvide lærred. Han var ligetil og grov i det, men han havde en medfødt beskedenhed. *Will Rogers* var en ægte westerner, i et og alt en fremragende karakterskuespiller, en stor humorist og et stort menneske, og han gjorde meget for at gøre den ægte cowboy populær. Der er kritikere, som mener, at man er nødt til at gøre sig det bevidst, at man spiller komedie, for at kunne spille komedie, men i virkeligheden er det langt bedre, jo mindre man er sig det bevidst.

I de senere år har der været mange fine western-skuespillere med denne naturlige holdning til sagen. *Henry Fonda* er en af dem, *Gary Cooper* en anden. Cooper gik endda så vidt, at han ikke troede på sig selv.

Der er dem, der påstår, at vi aldrig har skildret kvinder retfærdigt i westerns, og jeg tror,

der er lidt om det, men ikke meget. Det er noget af et ømt punkt. Det var mændene, der dominerede, da vesten blev koloniseret. Kvinderne spillede en lidt mere tilbagetrukket rolle. Det var hårde tider for kvinderne, og de kom fornemt igennem dem. Og jeg synes, at de i det store og hele er blevet meget smukt skildret af vore skuespillerinder. Tænk blot på *Claire Trevor*. Og på *Jane Darwell*, et storslået menneske og en storslået skuespillerinde.

Det har været noget af en forbandelse at være western-instruktør,“ sagde han, mens han stirrede ned i det tomme krus; „hver gang jeg begynder en ny western, siger folk: „Der har vi den gamle senile John Ford på vej mod vest igen,“ men det gi'r jeg faen i. Jeg har lavet masser af film, som ikke var westerns, men jeg har også lavet en masse, der var westerns, og jeg vil lave mange flere. Jeg tror ikke, det er nødvendigt at forsvare dem.

Jeg tror, at noget af det mest tiltrækkende ved disse westerns, det er selve det, at folk kan lide at identificere sig med disse cowboys. Vi har alle et flugt-kompleks. Vi har alle lyst til at lade den civiliserede verdens besværligheder bag os. Vi misunder dem, der kan leve livet på den allermest naturlige måde, et liv med naturen, tappert og enkelt. Hvad var det nu han hed, den fyr? Mitty, ja. Vi er alle Walter Mitty'er, der ser os selv som midtpunktet i heltemodige bedrifter. Western-helten er måske større end livet, men det er mange af vore historiske helte også, og vi hader at smide illusionerne bort.

Jeg føler, at den virkelige stjerne i alle mine westerns altid har været *the land*. Jeg har altid lagt noget meget væsentligt i kameraarbejdet i mine film. Er der noget smukkere end *long shot* af en rytter, der rider sin hest med værdighed, eller billedet af en hest, som galoperer frit ud over prærien?“

